

19.04.2021

Asia/18

§ 279

V 5.5.2021, Valtuutettu Petrus Pennasen aloite jalankulkuväylien taiteen osallistavasta käytöstä

HEL 2020-011652 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 21731
maria.nyfors(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Petrus Pennasen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Petrus Pennanen ja 15 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että julkisille jalankulkuväylille valittava taide suunnitellaan lähtökohtaisesti tukemaan ja mahdollistamaan teosten osallistavaa käyttöä mm. oleskeluun ja liikuntaan.

Kaupunginhallitus toteaa, että uusissa julkisen taiteen hankkeissa pyritään mahdollistamaan teosten lähelle pääseminen aina, kun se on teoksen kannalta tarkoituksenmukaista eikä vaaranna teoksen tai kaupunkilaisten turvallisuutta. Mahdollisuus oleskella julkisessa ulkotilassa olevilla teoksilla on arvokasta.

Aloitteessa mainittu Kalasataman Early One Morning, Eternity Sculpture on hyvä esimerkki teoksesta, jota voi käyttää: sen päällä istutaan, lapset leikkivät sen sisällä ja se toimii kohtaamispaikkana ja keskustelunavauksena. Teokseen kiipeäminen on kuitenkin jouduttu turvalli-

suussyistä kieltämään. Rullalautailu estettiin siksi, että se on jo vahingoittanut teosta.

Turvallisuusvaatimusten ja taiteellisesti korkeatasoisten teosten yhteensovittaminen on usein haastavaa. Liikunta- ja leikkipaikkojen suunnittelussa on noudatettava lukuisia teknisiin ratkaisuihin, materiaaleihin ja mittasuhteisiin liittyviä turvallisuusmääräyksiä. Kuvataiteen alistaminen näille ei yleensä johda taiteellisen lopputuloksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin, vaan vaarana on päätyä keskinkertaisiin kompromisseihin.

Ainutkertaiset taideteokset soveltuvat vain harvoin liikunnan harrastamispaikoiksi eikä niihin kiipeäminen ole koskaan täysin turvallista. Jos taideteoksissa rohkaistaan urheilemaan tai kiipeilemään, kaupunki kantaa viime kädessä vastuun vahingoista.

Liikuntapaikkoina taideteokset ovat myös alttiita vaurioitumiselle. Esimerkiksi rullalautailu kuluttaa teoksia, aiheuttaa murtumia ja jatkuvaa pintojen korjaustarvetta. Rullalautailun estämisellä ei haluta torjua teosten osallistavaa, vaan niitä vahingoittavaa käyttöä.

Julkisten taideteosten käyttäminen kaupunkilaisten omiin tarkoituksiin on monella tapaa mielekästä ja mahdollista. Siihen olisi kuitenkin löydettävä tapoja, jotka eivät vahingoita teoksia, vaaranna ihmisten turvallisuutta tai heikennä julkisten teosten taiteellista laatua.

Vastaus on kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunnon mukainen.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Maria Nyfors, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 21731
maria.nyfors(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Petrus Pennasen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 30.03.2021 § 46

HEL 2020-011652 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta pitää valtuustoaloitetta yleisten alueiden taiteen osallistavuudesta ja julkisen taiteen äärellä tapahtuvasta oleskelusta ja liikunnasta monin tavoin kannatettavana. Aloitteeseen liittyy kuitenkin myös joitakin ongelmallisia näkökohtia ja käytännön seikkoja, joita seuraavassa pyrimme valottamaan.

Taustaksi todettakoon, että vastuutahoina Helsingin julkisen taiteen hankinnoissa ovat HAM Helsingin taidemuseo, kaupunkiympäristön toimiala ja kaupunginkanslia. HAM toimii kaupungin julkisen taiteen tilauksissa taideasiantuntijana ja huolehtii kaupungin taidekokoelmasta, johon Taidemuseon kuratoimat julkiset taideteokset liitetään. Taidemuseo vastaa teosten säilymisestä, konservoinnista ja ylläpidosta yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Teosten tilaajana on kohteesta riippuen kaupunkiympäristön toimiala tai kanslia, ja kaupunkiympäristön toimiala vastaa mm. teoksiin liittyvistä katurakenteista, kiveyksistä, perustuksista ja valaisusta.

Aloitteessa mainitaan Kalasataman Capellanaukiolla sijaitseva Jacob Dahlgrenin Early Morning, Eternity Sculpture esimerkkinä teoksesta, jonka osallistavaa käyttöä kaupunki olisi pyrkinyt torjumaan. Lähestytävyyden ja vuorovaikutukseen kannustaminen on tosiaan ollut sekä teoksen tekijän Jacob Dahlgrenin että teoksen kuratoimisesta ja tilaamisesta vastanneen työryhmän toive. Aasukkaat ovat ottaneet teoksen omakseen: siellä istutaan, siihen nojaillaan ja sitä halaillaan, lapset leikkivät sen sisällä, ja se toimii kohtaamispaikkana ja keskustelunavauksena.

Teokseen kiipeily on sen sijaan jouduttu turvallisuussyistä kieltämään, samoin kuin teoksessa rullalautailu. Kiipeilyssä vaarassa ovat kiipeilijät, rullalautailussa puolestaan itse teos. Teos ehti heti valmistuttuaan vahingoittua rullalautailusta, ja nyt sen maalipinta joudutaan hiomaan ja maalaamaan uudelleen. Tästä syystä rullalautailua teoksella on jouduttu jälkikäteen ehkäisemään muuttamalla katukiveystä sen ympärillä. Yksittäiset lohkopintaiset kivet osoittautuivat kuitenkin liian korkeiksi esteettömyyden kannalta., ja asia korjattiin pian kiviä madaltamalla.

Kaupunkistrategiassa ja luonnollisesti myös julkisen taiteen prosesseissa osallisuus on tärkeä arvo ja toimintatapa. Osallisuus taiteessa tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia. Se voi toteutua monin eri tavoin

ja eri vaiheissa teoksen elinkaarta, esimerkiksi kaupunkilaisten kuulemisena jo ennen taiteilijavalintaa; se voi myös olla koko taideteosprosessin ytimessä kuten yhteisötaiteen teoksissa. Osallisuutta voi rakentaa taidekasvatuksen keinoin. Teoksiin, niiden tekijöihin ja taustoihin tutustuminen edistää kaupunkilaisten omistajuutta ja osallisuutta niistä. Julkinen taide voi tarjota alustan kaupunkilaisten omille ja yhdessä jaeuille merkityksille ja muistoille. Taideteos voi toimia puheenaiheena, kokoontumispaikkana, maamerkinä, löytönä, toisen taiteellisen intervention alustana ja kaupunginosan visuaalisen identiteetin rakentajana.

Valtuustoaloitteessa esimerkkinä taideteosten osallistavasta käytöstä mainitaan oleskelu ja liikunta. Mahdollisuus koskea julkisessa ulkotilassa olevia teoksia ja oleskella niillä on arvokasta. Uusissa julkisen taiteen hankkeissa pyritäänkin mahdollistamaan lähelle pääsy aina, kun se on teoksen luonteen ja sisällön kannalta tarkoituksenmukaista eikä vaaranna teoksen tai kaupunkilaisten turvallisuutta.

Julkinen taide voi tukea liikuntaharrastusta ja aktivoita ihmisiä liikkumaan. Osallisuus voi toteutua hyvin myös ilman fyysistä kontaktia teokseen: vaikkapa seuraamalla valmiita kävely- tai pyöräilyreittejä julkisten veistosten äärelle tai kehittämällä HAMin veistoskartan avulla sellaisia itse. On kuitenkin monia syitä, joiden takia ainutkertaiset taideteokset vain harvoin soveltuvat liikunnan fyysisiksi alustoiksi.

Jos taideteoksissa rohkaistaan urheilemaan tai kiipeilemään, kaupunki viime kädessä kantaa vastuun ihmisille sattuvista vahingoista. Taide-teoksiin kiipeäminen ei koskaan ole täysin turvallista putoamis- ja juutumisvaaran vuoksi.

Liikuntaharrastuksen alustoina taideteokset ovat myös alttiita vaurioitumiselle. Esimerkiksi rullalautailu rikkoo ja kuluttaa teoksia synnyttäen sekä äkillisiä, teosten murtumiseen liittyviä korjaustarpeita että jatkuvasti uusiutuvaa naarmujen ja pintojen korjaustarvetta. Teosten korjaus ja säilymisen turvaaminen on kallista ja johtaa henkilötyöajan ja kustannusten kasvuun, josta lausunto aiheellisesti kantaa huolta. Rullalautailun estämisellä ei haluta torjua teosten osallistavaa, vaan niitä vahingoittavaa käyttöä. Estäviä toimenpiteitä joudutaan harkitsemaan myös turvallisuussyistä tai silloin, kun harrastus aiheuttaa asukkaita häiritsevää melua.

Turvallisuusvaatimusten ja taiteellisesti korkeatasoisen taideteoksen yhteensovittaminen on haastavaa. Liikunta- ja leikkipaikkojen suunnittelussa on noudatettava lukuisia teknisiin ratkaisuihin, alustoihin, materiaaleihin ja mittasuhteisiin liittyviä standardeja ja turvallisuusmääräyksiä. Kuvataiteen alistaminen käyttöesineiden suunnittelustandardeille ei

19.04.2021

yleensä johda taiteellisen lopputuloksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin, vaan vaarana on päätyä keskinkertaisiin kompromisseihin.

Julkisten taideteosten käyttäminen kaupunkilaisten omiin tarkoituksiin on mielekästä ja mahdollista. Siihen olisi kuitenkin löydettävä tapoja, jotka eivät vahingoita teosta, riko sen tekijän tekijänoikeutta tai kutista taideteosta käyttöesineeksi. Kaupungissa törmäävät monet, keskenään vastakkaisetkin intressit ja toiminnot, ja uskomme että avoimesta, osallistavasta ja omintakeisesta kaupungista löytyy keskinäisen kunnioituksen hengessä paikkansa niin urheilulle, harrastuksille, kaupunkilaisten omaehtoiselle toiminnalle kuin ammattitaiteilijoiden työn tuloksena syntyneille taideteoksillekin.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Mari Männistö

Lisätiedot

Taru Tappola, julkisen taiteen päällikkö, puhelin: 310 87077
taru.tappola(a)hel.fi